

STUDENTŲ POŽIŪRIS Į DIDŽIŲŲ KALBOS KLAIDŲ SĄRAŠO LEKSIKOS SVETIMYBES

Skaidrė Savickienė, Ona Laima Gudzinevičiūtė

Šiaulių universitetas

Įvadas

Kiekvienos kalbos pamatas – leksika. Kalba kinta, į ją nuolat ateina žodžių, kurių reikia naujiems dalykams, reiškiniams ir kt. pavadinti, kurie arba pasidaromi, arba pasiskolinami. Kalba neišsiverčia be skolinių, įvairių kontaktų (ekonominių, politinių, kultūrinių ir kt.) keliu ateinančių daugiausia iš kaimyninių kalbų (Jakaitienė, 1980, p. 59). Svetimybės – nenorminiai skoliniai, kėlę ir keliantys mūsų kalbai pavojų. Anksčiau lietuvių kalbai didelę įtaką dariusi rusų kalba iš vartosenos traukiasi, bet atsiranda naujų grėsmių iš Vakarų. R. Miliūnaitė teigia, kad „kiekviena kalba laikosi, gyvuoja per tęstinumą, paveldima iš kartos į kartą, kad ji, atsiliepdama į visuomenės pokyčius, turi neprarasti lankstumo ir nuolat atsinaujinti“ (Miliūnaitė, 2009, p. 4). Kaip universali, tinkama įvairioms visuomenės gyvenimo sritims vartojama bendrinė kalba – pavyzdinė, sunorminta kalba (Tarvydaitė, 2003; Smetonienė, 2011; Bitinienė, 2007). Oficiali, vieša kalba turi būti taisyklinga kalba. Oficialiąją kalbą vartojantys žmonės parodo savo kultūros lygį, požiūrį į gimtąją kalbą. Šnekėti taisyklingai yra taip pat svarbu kaip ir rašyti, nes tik taip galima puoselėti kalbą ir skatinti ją ginti nuo įvairiausių svetimybių, žargonų ir kt. kalbą teršiančių dalykų (Miliūnaitė, 2006, p. 20–21). Lietuvių bendrinės kalbos kodifikacijai svarbiausia buvo ir yra atskirti tai, kas sava, nuo to, kas svetima. Reikia suprasti, kurie svetimi žodžiai kenkia kalbai, o kurie gali būti integruoti. Stebint kalbos raidą, dera matyti ir tai, kaip keičiasi kalba, ir tai, kurios bendrinės kalbos normos nebeatitinka vartosenos, kad būtų galima jas koreguoti (Miliūnaitė, 2005; 2006). Bet svarbiausia – ne normos, o žmogus, jo požiūris, nuostatos, nuomonė. Akademinė aplinka yra viena iš įtakingiausių, kai kalbama apie asmenybės ugdymą: norint diegti norminę specialybės kalbą, būtina studentams suformuoti taisyklingo žodyno vartojimo įgūdžius (Žukienė, 2008, p. 4), o norint išugdyti kvalifikuotą, aukštos kultūros žmogų (studentą), universitetuose būtina suformuoti tinkamą kalbinę aplinką, kuri galėtų tinkamai veikti studentų kalbos kultūrą, leistų jiems tinkamai bendrauti tarpusavyje, su dėstytojais ir kitais specialistais (Celiešienė, 2000, p. 5).

1 lentelė. *Duomenys apie vartojamas svetimybės, procentais*

Fakultetas	Respondentų skaičius	„Nevartoju, nesu-prantu reikšmės“	„Vartoju šneka-mojoje kalboje“	„Vartoju oficia-lijoje kalboje“	„Žinau, ką reiškia, bet nevartoju“
EF	50	44	41	2	13
GF	17	44	31	1	24
MIF	50	57	25	2	16
MF	50	39	56	1	4
SGNSF	50	46	40	1	13
SMF	38	39	28	2	31
TF	50	38	48	3	11
Iš viso	305				

1998 m. Valstybinė lietuvių kalbos komisija paskelbė *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą*¹, kurio viename skyrių išvardytos neteiktinos svetimybės: senosios, atėjusios daugiausia iš slavų kalbų, ir naujosios, ateinančios iš anglų kalbos.

Tyrimo tikslas – ištirti, kaip Šiaulių universiteto pirmo kurso studentai vertina *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą* pateiktas senąsias svetimybės ir jų darinius.

Uždaviniai: 1) ištirti, ar studentai vartoja (supranta) pateiktas svetimybės; 2) ištirti, kokioje aplinkoje pateiktas svetimybės vartoja; 3) išsiaiškinti, kaip studentai vertina (atpažįsta, keičia) svetimybės; 4) išsiaiškinti, ar kalbinė aplinka turi įtakos svetimybių vartojimui.

Tyrimo metodai – analizės, skaičiavimo, gretinamasis, aprašomasis.

Tyrimo medžiaga ir metodika. Tiriamajai medžiagai surinkti buvo apklausti 305 Šiaulių universiteto (toliau – ŠU) pirmakursiai: 50 studentų iš Edukologijos fakulteto (EF), 50 – iš Gamtos mokslų fakulteto (GF), 50 – iš Matematikos ir informatikos fakulteto (MIF), 50 – iš Menų fakulteto (MF), 18 – iš Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto (SGNSF), 38 – iš Socialinių mokslų fakulteto (SMF) ir 50 – iš Technologijos fakulteto (TF). Humanitarinio fakulteto studentai į apklausą įtraukti nebuvo, nes siekta remtis bendruoju respondentų išsilavinimu, o filologai (humanitarai) klauso studijų dalykų, kurie gali turėti įtakos jų žinioms ir atsakymams. Visi respondentai – nuolatiniai studijų formos studentai. Tyrimas atliktas 2011–2012 m. m. Tyrimo tikslams, uždaviniams pasiekti buvo parengta anketa, kurioje pateiktos *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* 144 neteiktinos svetimybės ir jų dariniai bei klausimai studentų požiūriui ištirti.

Neteiktinos svetimybės: studentų požiūrio tyrimo rezultatai

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kiek ŠU pirmo kurso studentai vartoja ir kaip vertina *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą* pateiktas neteiktinas svetimybės ir jų darinius.

1. Svetimybių vartojimas. Anketoje pateiktas svetimybės respondentai vertino šiais aspektais (1 lentelė).

¹ <<http://www.vlkk.lt/lit/klaidos>>.

EF studentai atsakė, kad visiškai nesupranta ir nevartoja 44 proc. pateiktų svetimybų. Šnekamojoje kalboje jie vartoja 41 proc. pateiktų svetimybų, dažniausios šios: *baranka, bliūdas, bonka (bonkė), britva, grafkė*. Tik 2 proc. svetimybų EF studentai vartoja oficialiojoje kalboje, dažniausios: *babina, balkis, kitka, lištva (lištvėlė), liukras*. Tikėtina, kad daugelį nesuprantamų ar rečiau vartojamų žodžių studentai traktuoja kaip tarptautinius žodžius. EF studentai žino, ką reiškia, bet nevartoja 13 proc. svetimybų, dažniausios šios: *apart, balkis, bantas, benzokolonėlė, biednas (-a)*.

GMF studentai nurodė, kad nevartoja ir nesupranta 44 proc. pateiktų neteiktinų svetimybų. Šnekamojoje kalboje studentai vartoja 31 proc. svetimybų, dažniausios iš jų: *adejalas, baranka, biškis, blicas, bliūdas*. Oficialiojoje kalboje vartoja tik kelias svetimybes, jos sudaro 1 proc.: *benzokolonėlė, biednas, britva, daboti, papkė*. GMF studentai pažymėjo 24 proc. jiems žinomų, bet nevartojamų svetimybų: *akuratnas, bantas, balkis, benzokolonėlė, biednas (-a)*.

MIF studentai nevartoja ir nesupranta 57 proc. pateiktų svetimybų. 25 proc. pateiktų svetimybų studentai vartoja šnekamojoje kalboje: *baranka, bliūdas, grafkė, kleckai, kūdas (-a)*. Oficialiojoje kalboje MIF studentai vartoja 2 proc. svetimybų: *biednas, bliūdas, bravoras, brudas, bulka*. MIF studentai nurodė, kad žino, bet nevartoja 16 proc. svetimybų: *adejalas, akuratnas, apart, bantas, bankuchenas*.

MF respondentai nevartoja ir nesupranta 39 proc. pateiktų svetimybų. 56 proc. neteiktinų svetimybų apklausti studentai vartoja šnekamojoje kalboje: *adejalas, balkis, baranka, bankuchenas, biškis*. Oficialiojoje kalboje beveik nevartoja pateiktų neteiktinų svetimybų. MF studentai nevartoja 4 proc. svetimybų: *apart, bantas, benzokolonėlė, biednas, biškis*.

SGNSF respondentai atsakė, kad nevartoja ir nesupranta 46 proc. svetimybų. Šnekamojoje kalboje vartoja 40 proc. svetimybų: *biškis, britva, brudas, bulka, prūdas*. Oficialiojoje kalboje vartoja 1 proc. pateiktų svetimybų: *dratas, kelnė, tapkės*. Žino, ką reiškia, bet nevartoja 13 proc. svetimybų: *arenda, balkis, bantas, benzokolonėlė, guzikas*.

SMF studentai nesupranta, nevartoja 39 proc. svetimybų. Šnekamojoje kalboje vartoja 28 proc. svetimybų: *adejalas, baranka, bliūdas, bonka (bonkė), britva*. Oficialiojoje kalboje vartoja tik 2 proc. svetimybų, dažniausios: *balkis, petruška, plėmas (plėmė), ploščius, špaklis (špaklius)*. Žino, ką reiškia, bet nevartoja 31 proc. svetimybų: *balkis, bantas, benzokolonėlė, dratas, guzikas*.

TF studentai nesupranta ir nevartoja 38 proc. svetimybų. 48 proc. svetimybų vartoja šnekamojoje kalboje: *baranka, bliūdas, britva, bulka, kaldra*. Šnekamojoje kalboje vartoja beveik pusę pateiktų svetimybų. 3 proc. neteiktinų svetimybų TF studentai vartoja oficialiojoje kalboje. Dažniausios svetimybės: *benzokolonėlė, fara, frizuoti, papkė, plintusas*. TF studentai pažymėjo, kad žino, bet nevartoja 11 proc. svetimybų: *apart, bantas, benzokolonėlė, brudas, daboti*.

Taigi tyrimo duomenys leidžia konstatuoti, kad respondentai geba vertinti kalbinę aplinką, kur svetimybės gali būti pavartotos, kur – ne. Duomenys, kurių svetimy-

bių respondentai labiausiai nevartoja, nesupranta, pateikti 2 lentelėje. Atsakymų dažnumas pateikiamas mažėjančia tvarka.

2 lentelė. *Respondentų nesuprantamos ir nevartojamoms svetimybėms*

Svetimybė	Nevartojami, nesuprantami reikšmės	
	atsakymų dažnumas	procentai
<i>farforas</i>	259	85 %
<i>geska, geskutė</i>	259	85 %
<i>norka</i>	257	84 %
<i>arenda</i>	254	83 %
<i>(ne)boti</i>	253	83 %
<i>mereška</i>	252	83 %
<i>rasoda</i>	251	82 %
<i>maštabas</i>	249	82 %
<i>kazarma(s)</i>	247	81 %
<i>štatyvas</i>	245	80 %
<i>salka</i>	242	79 %
<i>konusas</i>	241	79 %
<i>kvoldas</i>	241	79 %
<i>bevelyti</i>	241	79 %
<i>štatas</i>	239	78 %
<i>aiva</i>	237	78 %
<i>galka, galkė</i>	237	78 %
<i>sortuoti, sortiruoti</i>	237	78 %
<i>ermideris</i>	235	77 %
<i>strausas, štrausas</i>	235	77 %
<i>basket(k)ės</i>	234	77 %
<i>lystelė</i>	234	77 %
<i>gvintas</i>	231	76 %
<i>priča(s)</i>	231	76 %
<i>zelcas</i>	231	76 %
<i>bliuznyti</i>	230	75 %
<i>broma</i>	228	75 %
<i>špicas</i>	227	74 %
<i>lištva, lištvelė</i>	226	74 %
<i>broniruoti</i>	225	74 %
<i>žiletė</i>	224	73 %
<i>bakanas</i>	219	72 %
<i>(pa)velyti</i>	217	71 %
<i>universamas</i>	217	71 %
<i>liukras</i>	213	70 %
<i>(su)bujoti</i>	213	70 %
<i>slaidas</i>	210	69 %
<i>balėja</i>	209	69 %
<i>frizuoti(s)</i>	209	69 %
<i>planka, plankutė</i>	209	69 %
<i>žiletas</i>	209	69 %
<i>špalas</i>	207	68 %
<i>klapanas</i>	204	67 %
<i>planeris</i>	202	66 %

Apibendrinant galima teigti, kad Šiaulių universiteto studentai daugumos *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė* pateikiamų svetimybų ir jų darinių nesupranta ir nevartoja. Dėl šios priežasties neaktualus kritinis vertinimas, kad klaidų sąrašas – „priemonė neigiamai kodifikacijai diegti“ (Vaicekauskienė, 2008, p. 66). Galima prielaida, kad respondentai žodžių nesupranta, todėl nevartoja, jų leksikoje paprasčiausiai šių žodžių nėra. Siekta išsiaiškinti, ar

respondentai nesupranta kai kurių žodžių, nes nemoka tų kalbų, iš kurių svetimybės atėjusios. Kalbos, kurias moka studentai², nurodytos 3 lentelėje.

3 lentelė. *Kalbos, kurias moka respondentai, studentų skaičius*

Fakultetai \ Kalbos	EF	GMF	MIF	MF	SGNSF	SMF	TF
Anglų	48	15	46	46	39	22	39
Rusų	28	8	34	30	28	18	18
Lenkų	0	0	4	3	0	0	0
Vokiečių	6	2	16	4	8	0	6
Prancūzų	6	1	5	11	1	6	7
Kitos	0	2	3	3	1	1	3

Daugiausia respondentų nurodė mokantys anglų ir rusų kalbas. Rusų kalbą moka 54 proc., lenkų kalbą – 2 proc. studentų. Tačiau šie atsakymai paremti subjektyvia respondentų nuomone, subjektyviu konstatavimu. Objektīvus testavimas įvertintų realų kalbų mokėjimo lygmenį. Kad rusų kalbos respondentai nemoka, patvirtina ir pirmos lentelės duomenys: svetimybų „nevartoju, nesuprantu reikšmės“ nurodė daugiausia respondentų.

2. Svetimybų pakaitalai. *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė* esama svetimybų, kurias respondentai žino, supranta jų reikšmes, bet nevartoja, ir tokių svetimybų, kurias respondentai vartoja šnekamojoje kalboje. Siekiant išsiaiškinti, ar moka svetimybės ištaisyti, respondentams pateikta užduotis įrašyti (jei žino) lietuviškus atitikmenis, kuriais reikia keisti neteiktinas svetimybės. Duomenys atskleidė respondentų gebėjimą taisyti svetimybės, požiūrį į vartoseną.

EF pirmakursiai tas svetimybės, kurias žino, nors jų nevartoja, keitė taisyklingais atitikmenimis: *baranka* – riestainis; *bankuchenas* – šakotis, tortas; *guzikas* – saga; (*iš*)*mislyti* – išgalvoti, galvoti; *kurtkė* – striukė; *plėmas, plėmė* – dėmė; *ružavas, -a* – rožinis; *sasiska* – dešrelė; *sklepas* – rūsys; *ženytiš* – vesti, tuoktis, tekėti. Rasta ir netikėtų atsakymų, pvz.: *britva* keitė žodžiu *motociklas* (šiuo žargono žodžiu šnekamojoje kalboje vadinamas motociklas); *adejalias* keitė *adijalias* – manė, kad žodis yra taisyklingas, reikia pakeisti tik vieną raidę.

GMF studentai žino, kaip svetimybės keisti: *benzokolonėlė* – degalinė, benzino kolonėlė; *bliūdas* – dubuo; *biednas, -a* – vargšas; *bukietas* – puokštė; *guzikas* – saga; *kvasas* – gira; *petruška* – petražolė; *tormozas* – stabdys; *žilka* – valas; *žiuristas* – prijuostė. Buvo keli netikėti atsakymai, pvz.: neteiktiną svetimybę *planeris* (= *sklandytuvas*) keitė žodžiu *dienotvarkė*, turbūt siedami šį žodį su anglišku *to plan* ‘planuoti, projektuoti’; *smakas* (= slibinas) keitė žodžiu *smaližius*, o svetimybę *zubras* (= stumbras) – žodžiu *zebras*.

MIF studentai nemažai neteiktinų svetimybų keitė taisyklingais žodžiais: *adejalias* – apklotas; *bantas* – kaspinas; *baranka* – riestainis; *bankuchenas* – šakotis; *biednas* – vargšas; *biškis* – truputis; *blicas* – blykštė; *bonka* – butelis; *bukietas* – puokštė; *išmiera* – dydis. Buvo

neteiktinų atsakymų, pvz.: neteiktiną svetimybę *akuratnas* keitė žodžiu *afgigenas* (šiuo žargono žodžiu šnekamojoje kalboje įvardijamas savimi pasitikintis žmogus).

MF studentai keitė tinkamais pakaitalais: *bantas* – kaspinas; *bankuchenas* – šakotis; *biednas, -a* – neturtingas; (*iš*)*mislyti* – išgalvoti, sugalvoti; *kavotis* – slėptis; *plėmas, plėmė* – dėmė; *ploščius* – paltas; *rėdytis* – puoštis; *sasiska* – dešrelė; *ženytiš* – tuoktis. Tarp neteiktinų svetimybų yra žodis, kurio atitikmuo *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė* nurodytas kitoks: *ploščius* keičiamas taisyklingu lietuvišku žodžiu *lietpaltis*, tačiau Valstybinės lietuvių kalbos komisijos internetiniame puslapyje pateikiamas kaip galimas ir žodis *paltas*. Taigi respondentas neklydo.

SGNSF studentai keletą neteiktinų svetimybų keitė tokiais atitikmenimis: *bantas* – kaspinas; *bankuchenas* – šakotis; *bonka* – butelis; *guzikas* – saga; *kurtkė* – striukė; *plėmas* – dėmė; *rėdytis* – puoštis; *sasiska* – dešrelė; *sklepas* – rūsys; *šniūras* – virvė. Buvo netikėtų atsakymų, pvz.: neteiktiną svetimybę *chrustai, krustai* (= žagarėliai, auselės) keitė žodžiu *krustikas*; *guzikas* (= saga) keitė žodžiu *gūzas*; *mazolis* (= nuospauda) keitė žodžiu *pūslė*; *prūdas* (= kūdra, tvenkinys) keitė žodžiu *mūrkė* (galbūt studentas radviliškietis, nes taip Radviliškyje yra vadinamas ežeras); *ulioti, uliavoti* (= užti, užauti) keitė žargono žodžiu *tusintis*, o *univermagas* (= universalinė parduotu-vė) keitė *šopingas*.

SMF studentai mokėjo pakeisti nemažai neteiktinų svetimybų: *bantas* – kaspinas; *baranka* – riestainis; *bonka, bonkė* – butelis; *guzikas* – saga; *kūdas* – lieknas; *petruška* – petražolė; *priklus* – įkyrus; *ružavas* – rožinis; *sklepas* – rūsys; *žiuristas* – prijuostė. Netikėtas atsakymas – neteiktiną svetimybę *bulka* keitė žodžiu *audi* (taip šnekamojoje kalboje vadinamas Audi markės automobilis).

TF studentai svetimybės keitė taip: *bantas* – kaspinas; *baranka* – riestainis; *bankuchenas* – šakotis; *biškis* – truputis; *bliūdas* – dubenėlis; *bulka* – batonas; *da-boti* – saugoti; *kavoti(s)* – slėptis; *plėmas, plėmė* – dėmė; *sasiska* – dešrelė. Buvo pateikti keli žodžiai, kurių *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė* taisyklingas atitikmuo nurodytas kitoks, pvz.: svetimybė *bulka* keičiama *banda, pyragas*, tačiau Valstybinės lietuvių kalbos komisijos internetiniame puslapyje nurodoma, kad galima vartoti ir žodį *batonas*. Neteiktina svetimybė *benzokolonėlė* keista žodžiu *benzokolonėlė*, galbūt manyta, kad žodis yra taisyklingas, bet reikia pakeisti vieną raidę.

3. Aplinka, kurioje girdėtos svetimybės. Studentai skiria oficialiąją ir neoficialiąją aplinką – diferencijuojama vartojamą leksiką (žr. 1 lentelę). Respondentų klausta, kurioje kalbinėje aplinkoje jie yra girdėję (vartoje) išvardytas svetimybės. Atsakymai rodo, kad visų fakultetų studentai svetimybų girdėjo tėvų, senelių, draugų kalboje. Pagrindinis asmens vartojamos leksikos sluoksnis formuojamas ankstyvojoje vaikystėje, kai daugiausia bendraujama su artimiausios aplinkos žmonėmis. Kad svetimybų dažniausiai girdėjo tėvų ir senelių kalboje – taip atsakė 255 studentai (251 studentas teigė, kad įtaką darė ir draugų kalbinė aplinka). Tačiau dabartinių pirmakursių tėvai ir seneliai sovietmečiu buvo gerai išmokę rusų kalbą, kaip teigia A. Pupkis, XX a. 7–8-ame dešimtmetyje dauguma Lietuvos gyventojų buvo dvikalbiai (Pupkis,

² Visų studentų gimtoji kalba yra lietuvių kalba.

2005, p. 213–214). Jų kalboje slavizmų vartojama daug. Vaikai kai kurias svetimybės išgirsta būtent iš artimųjų: kai kurias perima, kitas vartoja nesuprasdami, daugelio slavizmų apskritai nebevartoja. Šnekamojoje kalboje svetimybių vartojama dažnai. Oficialiojoje kalboje daugelio neteiktinų svetimybių vengiama, nes suprantama, kad jos nevertotinos.

Išvados

1. 84 proc. ŠU pirmo kurso studentų *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė* pateiktas svetimybės yra girdėję tėvų, senelių, draugų kalboje – šeima, artimoji aplinka turi įtakos asmens leksikos formavimuisi.
2. Studentai skiria kalbos vartojimo aplinką – oficialiąją (bendrinę) kalbą nuo šnekamosios kalbos, kur svetimybės gali būti vartojamos. Oficialiojoje kalboje tik 2 proc. studentų vartoja neteiktinų svetimybių, dažniausios iš jų: *balkis, bonka (bonkė), kaldra, kleckai, papkė, ružavas, štanga, šlipsas, tapkės, tomatai, tušinti(s), zrazai, ženytiš*. Respondentai didžiąją dalį jiems žinomų neteiktinų svetimybių moka ištaisyti. Šnekamojoje kalboje vartoja 38 proc. sąrašo svetimybių. Dažniausiai minimos svetimybės: *adejalias, baranka, biškis, blicas, bliūdas, bonka (bonkė), britva, bulka, dekis, grafkė, kaldra, kalnieriūs, knopkė, kolioti(s), kūdas, mazolis (mozolis), papkė, pletkas, prūdas, ružavas, sklepas, štanga, šlipsas, šniūras, špaklis (špaklius), tapkės, tomatai, ženytiš, žiuristas, žulikas*.
3. Respondentai 16 proc. sąrašo svetimybių žino, bet jų nevartoja, keičia taisyklingais atitikmenimis. Dažniausiai nurodytos svetimybės, kurias studentai moka pakeisti: *akuratnas, apart, balkis, bantas, bankuchenas, benzokolonėlė, biednas, brudas, čecholas, daboti, dratas, guzikas, išmiera, (iš)mislyti, kavoti(s), kleckai, knopkė, košeliēna, kurtkė, ploščius, rėdyti(s), rubežius, sasiska, ulioti (uliavoti), ženytiš*.
4. Iš 144 *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė* pateikiamų neteiktinų svetimybių ir jų darinių dauguma yra atėję iš slavų kalbų. 54 proc. studentų nurodo mokantys rusų

kalbą, 2 proc. studentų moka lenkų kalbą. Šie teiginiai yra subjektyvūs, taip teigia patys respondentai. Tikėtina, kad bendrojo lavinimo mokykloje rusų kalbos jie yra mokęsi, tačiau dauguma pirmakursių bendrauti (susikalbėti) rusų kalba negali. Studentai nesupranta ir nevartoja 44 proc. sąrašo svetimybių. Šį faktą galima vertinti teigiamai – neteiktinų svetimybių mažėja. Studentai geba įvertinti leksikos skolinius taisyklingumo aspektu. *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė* pateiktos 144 svetimybės ir jų dariniai nebeatitinka šių dienų studentų kalbos, todėl sąrašą būtų galima patikslinti.

Literatūra

1. Bitinienė A., 2007, *Publicistinis stilius*. Vilnius: VPU leidykla.
2. Jakaitienė E., 1980, *Lietuvių kalbos leksikologija*. Vilnius: Mokslas.
3. Miliūnaitė R., 2006, *Apie kalbą ir mus*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
4. Miliūnaitė R., 2009, Kalba kaip simbolinis kapitalas. *Gimtas žodis*, Nr. 10. P. 2–10.
5. Miliūnaitė R., 2005, Kalbos vartotojų apklausos. *Gimtoji kalba*, Nr. 2. P. 4–8.
6. Pupkis A., 2005, *Kalbos kultūros studijos*. Vilnius: Gimtas žodis.
7. Smetonienė I., 2011, Kalba sulydo tautą. *Gimtoji kalba*, Nr. 6. P. 3–5.
8. Tarvydaitė D., 2003, Bendrinė kalba ir kalbos klaidos. *Lietuvių kalbos žinynas*, Kaunas: Šviesa. P. 412–413.
9. Vaicekauskienė L., 2007, *Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai: kalbos politika ir vartoseną*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
10. Celiešienė V., 2000, Ar akademinė aplinka padeda tobulinti kalbos kultūrą? *Studijų aidai*, 2000 m. gegužės 11 d., p. 5. Prieiga per internetą: <<http://internet.ktu.lt/aidai/1954/aidai5.pdf>>.
11. Žukienė R., 2008, Studentų mokslinėje kalboje vartojamų skolinių analizė. *Santalka. Filologija. Edukologija*, T. 16, Nr. 4. P. 99–106. Prieiga per internetą: <http://www.tpa.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_t16_no4_99-106_zukiene.pdf>.

STUDENT ATTITUDES TO BARBARISMS IN THE LIST OF GREAT LANGUAGE MISTAKES

Skaidrė Savickienė, Ona Laima Gudžinevičiūtė

Summary

The aim of the article is to analyse and discuss how Šiauliai University full-time first year students use and view the barbarisms in the List of Great Language Mistakes: whether they use (understand) these barbarisms; where they use them; how they evaluate them (recognize, replace them); whether the linguistic environment affects the usage of barbarisms. The following conclusions can be drawn: 1. The environment affects the human speech: even 84% of the students have heard the presented barbarisms in the speech of their parents, grandparents, and friends. Therefore, family, close environment have a great impact on the formation of vocabulary of a person. 2. Students are able to recognise the environment of language usage, i.e. they are able to distinguish between the formal standard language and colloquial language where barbarisms can be used. The respondents understand that the examples presented in the List of Great Language Mistakes are barbarisms and are able to correct them, i.e. to replace them with Lithuanian equivalents. In formal language the students use only 2% of the barbarisms. 3. The majority of barbarisms and their derivatives presented in the List of Great Language Mistakes come from the Slavic languages. 54% of

the students say that they know the Russian language (2% of the students say that they know Polish). As the respondents claim themselves, these statements are subjective. It is likely that they studied the Russian language at secondary school; however, the majority of first year students are not able to communicate in Russian. 4. The respondents know and understand 16% of barbarisms in the List of Great Language Mistakes but they do not use them, they use Lithuanian equivalents instead. 5. In colloquial speech, the respondents use 38% of barbarisms presented in the List of Great Language Mistakes. 6. Students do not understand and do not use 44% of barbarisms in the List of Great Language Mistakes that come from Slavic languages. This fact could be positively evaluated as it means that the language is getting better. The barbarisms of Slavic origin presented in the List of Great Language Mistakes do not reflect the speech of present-day students, so the list should be updated.

Keywords: usage of language, List of Great Language Mistakes, barbarisms.

STUDENTŲ POŽIŪRIS Į DIDŽIŲJŲ KALBOS KLAIĐŲ SĄRAŠO LEKSIKOS SVETIMYBES

Skaidrė Savickienė, Ona Laima Gudžinevičiūtė

Santrauka

Straipsnio tikslas – ištyrus aptarti, kaip Šiaulių universiteto nuolatinių studijų formos pirmakursiai vartoja ir vertina *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* svetimybes: ar studentai vartoja (supranta) pateiktas svetimybes; kur pateiktas svetimybes vartoja; kaip svetimybes vertina (atpažįsta, keičia); ar kalbinė aplinka turi įtakos svetimybių vartojimui.

84 proc. studentų pateiktas svetimybes yra girdėję tėvų, senelių, draugų kalboje. Studentai skiria kalbos vartojimo aplinką – oficialią bendrinę kalbą nuo šnekamosios kalbos, kur svetimybės gali būti vartojamos.

Respondentai supranta, kad *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* pavyzdžiai yra neteiktinos svetimybės, moka jas taisyti – keisti lietuviškais atitikmenimis. Oficialiojoje kalboje studentai vartoja tik 2 proc. neteiktinų svetimybių. Iš 144 *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* pateikiamų neteiktinų svetimybių ir jų darinių dauguma yra atėję iš slavų kalbų. 54 proc. studentų nurodo mokantys rusų kalbą (lenkų kalbą – 2 proc. studentų). Šie teiginiai yra subjektyvūs, taip teigia patys respondentai. Tikėtina, kad bendrojo lavinimo mokykloje rusų kalbos jie yra mokęsi, tačiau dauguma pirmakursių bendrauti (susikalbėti) rusų kalba negali.

Apklaustieji 16 proc. *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* svetimybes žino, supranta, bet jų nevartoja, keičia lietuviškais atitikmenimis. Šnekamojoje kalboje apklaustieji vartoja 38 proc. *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* svetimybių. Studentai nesupranta ir nevartoja 44 proc. *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* svetimybių, atėjusių iš slavų kalbų. Šį faktą galima vertinti tik teigiamai – kalba gerėja. Studentai geba vertinti leksikos skolinius taisyklingumo aspektu. *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo* pateiktos svetimybės, perimtos iš slavų kalbų, neatitinka šių dienų studentų kalbos, todėl sąrašą reikėtų patikslinti.

Prasminiai žodžiai: kalbos vartoseną, *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašas*, neteiktinos svetimybės.

Iteikta 2013-04-16